

Värmlands kulturplan 2027–2031

Remissversion

Diarienummer: KBN/250123

Region Värmland

Organisationsnummer 232100–0156

Postadress: Box 1022, 651 15 Karlstad

kultur@regionvarmland.se

Region Värmlands verksamhetsorganisation ansvarar för att utföra uppdragen inom hälso- och sjukvård, tandvård, kollektivtrafik, regional tillväxt, kultur, bildning och folkhälsa.

Innehåll

Innehåll	3
Om kulturplanen	4
Utgångspunkter för Värmlands kulturliv	6
Värmlands kulturpolitiska mål	8
1. Ett dynamiskt och obundet konst- och kulturliv	8
2. Allas möjlighet till eget skapande och deltagande i kulturlivet	10
3. God tillgång till ett brett kulturutbud av hög kvalitet i hela Värmland	14
Kulturpolitiken – ett delat ansvar	16
Kultursamverkansmodellen	17
Genomförande och uppföljning	24

Om kulturplanen

Kulturplanen är ett styrande dokument för Region Värmlands arbete inom det kulturpolitiska området. Den är vägledande för kommunerna, civilsamhället och kulturlivets aktörer. Den ligger även till grund för de prioriteringar Region Värmland gör i sin årliga ansökan till Statens kulturråd om statsbidrag till regional kulturverksamhet inom kultursamverkansmodellen.

Kulturplanen utgår från de nationella kulturpolitiska målen och Värmlandsstrategin 2040. Kulturpolitiken har en avgörande roll i strävan mot Värmlandsstrategins vision "Ett hållbart Värmland som förändrar världen", och dess insatsområden: förbättra livsvillkoren, höja kompetensen, utveckla attraktiva platser och stärka konkurrenskraften.

Kulturplanen handlar om långsiktiga frågor, där flera aktörer och politikområden är berörda och där samverkan kan driva utvecklingen mot målen. Kulturen är en resurs och samverkanspartner för andra samhälls- och politikområden. Genom att ge kulturen utrymme och använda den kompetens som finns inom området blir kulturen en kraft och motor i regionens utveckling. Samtidigt ska kulturens egenvärde alltid vara det centrala. Kultur gör nytta för att den finns, den finns inte till för att vara nyttig.

Prioriteringar och ansvar

Kulturplanen beskriver Region Värmlands mål för kulturpolitiken, vad som ska prioriteras under planens giltighetsperiod och Region Värmlands ansvar. Insatser konkretiseras inom årlig verksamhetsplanering och budget. Region Värmland har även särskilda planer för folkhälsa, folkhögskolor och en regional biblioteksplan (2027–2031), samt en insatsplan för kulturella och kreativa branscher, som mer utvecklat beskriver de specifika uppdragen för dessa områden.

Kulturplanen innehåller ett särskilt avsnitt som förtydligar de delar av Värmlands kulturliv som får statligt stöd inom den så kallade kultursamverkansmodellen. Kulturplanen är styrande för Region Värmland, liksom för verksamheter med statlig finansiering inom modellen.

Kulturplanens mål och horisontella perspektiv

Kulturplanen vilar på tre kulturpolitiska mål som berör konstens frihet och obundenhet, allas möjlighet att delta och en likvärdig tillgång till kultur i hela länet. Den genomsyras också av horisontella perspektiv och utgår från principen om allas rätt till delaktighet och likvärdig tillgång till kulturlivet. De horisontella perspektiven beskrivs under målet *Allas möjlighet till eget skapande och deltagande i kulturlivet* men gäller för alla mål och aspekter av kulturområdet.

Begrepp

Kultur, kvalitet, professionell

Vad som ska räknas som kultur är inte självklart eller givet en gång för alla. Ett öppet kulturbegrepp är en förutsättning för utveckling och förnyelse. Likaså är vad som anses vara konstnärlig kvalitet en bedömningsfråga som behöver vila på sakkunskap och erfarenhet.

Med professionella kulturskapare avses personer med en högre konstnärlig utbildning eller personer som i huvudsak är yrkesverksamma inom sitt konstområde.

Fördjupning

På Regions Värmlands webb kan du läsa mer om regionens arbete inom kulturområdet samt ta del av uppföljning av kulturplanen. Mer information om verksamheterna inom kultursamverkansmodellen finns på respektive verksamhets webb.

Region Värmlands kulturpolitiska mål

- Ett dynamiskt och obundet konst- och kulturliv
- Allas möjlighet till eget skapande och deltagande i kulturlivet
- God tillgång till ett brett kulturutbud av hög kvalitet i hela Värmland

Nationella kulturpolitiska mål

“Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling”.¹

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Värmland (illustration)

- Befolkning: 283 384 personer (31 dec 2024²)
- Areal och befolkningstäthet: 17 613 km², med en befolkningstäthet på 16,1 invånare per km².
- Kommuner: Länet består av 16 kommuner: Arvika, Eda, Filipstad, Forshaga, Grums, Hagfors, Hammarö, Karlstad, Kil, Kristinehamn, Munkfors, Storfors, Sunne, Säffle, Torsby och Årjäng
- Region Värmlands nettokostnad för kultur 2022: 412 kronor per invånare (Riket: 459 kr)³

¹ [Kulturrådet](#)

² [Regionfakta](#)

³ [Samhällets utgifter för kultur 2023](#). Myndigheten för kulturanalys (2024).

Utgångspunkter för Värmlands kulturliv

Ett rikt och levande kulturliv

Kultur och kreativitet pekas i Värmlandsstrategin ut som en av länets styrkor och en viktig del i att uppnå visionen om ett hållbart Värmland som förändrar världen.

Tack vare kulturlivets aktörer har det värmländska kulturlivet utvecklats till en kreativ och identitetsskapande kraft. På länets kulturarenor möts människor i alla åldrar och från olika bakgrunder för upplevelser, skapande, samtal och reflektion, vilket stärker samhörighet, demokrati och yttrandefrihet.

I Värmland finns flera kulturella noder med både lokal och regional betydelse. De finns i tätorter och i landsbygder och spelar stor roll för både professionella kulturskapare och ideella aktörer samt för deltagare och publik i hela Värmland.

Kulturlivet i Värmland består av såväl institutioner och verksamheter med offentligt stöd som fria utövare och ideella aktörer. Samtliga behövs för att nå de kulturpolitiska målen och de behöver ges förutsättningar att verka i Värmland och med Värmland som bas. Region Värmland, kommunerna och staten har tillsammans och var för sig ett ansvar att skapa förutsättningar för detta.

Kulturens roll för samhällsutveckling

Kultur spelar stor roll för den regionala utvecklingen. Genom att värna kulturens egenvärde och skapa samspel med andra delar av samhället bidrar den till utveckling inom många områden: besöksnäring, landsbygdsutveckling, samhällsplanering, integration, utbildning och digitalisering.

Samhällsnytta ska inte motivera främjandet av ett levande konst- och kulturliv, men kulturens betydelse för samhällsutveckling ska heller inte underskattas. Genom samverkan med andra politikområden, som folkhälsa, gestaltad livsmiljö och utbildning, kan kulturens potential att bidra till det gemensamma förverkligas. Ett dynamiskt och öppet kulturliv bidrar till innovativa idéer och utvecklar egenskaper som kritiskt tänkande och problemlösning, efterfrågade både inom näringslivet och det offentliga.

Kulturen spelar dessutom en viktig roll för Värmlands attraktivitet och förutsättningar att växa. När grundläggande offentlig service finns på plats har utbudet av kultur- och fritidsaktivitet en stor betydelse för människors val av plats att leva på. Därigenom är kulturen även en angelägenhet för att möta regionens arbete med kompetensförsörjning.

Genom sin förmåga att gestalta frågeställningar, ge perspektiv, påverka attityder och bidra till engagemang kan kulturen belysa dimensioner av social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Genom att gestalta olika framtidsscenarier kan den bidra till både handlingskraft och hopp. Region Värmland arbetar med Agenda 2030 och dess 17 globala mål i sina styrsystem med ambitionen att agendan ska genomsyra organisationen.

Kulturell delaktighet

Svenskar har ett högt kulturengagemang internationellt sett, men tillgång och deltagande varierar beroende på faktorer som ålder, kön, utbildning, inkomst, bostadsort, social bakgrund och funktionsförmåga.

Kulturvanor påverkas av villkor och mönster i samhället som kulturpolitiken inte ensam har alla verktyg att förändra, för detta krävs stärkt samverkan med andra politikområden. Skillnader i kulturvanor behöver i sig inte vara ett problem, men skillnaderna kan vara en signal om att den kulturella infrastrukturen inom olika områden behöver stärkas och utvecklas. För att motverka ojämlik tillgång och ojämlika möjligheter till delaktighet behövs fortsatt ökade insatser och höjda ambitioner, något som riskerar att hotas i ett pressat ekonomiskt läge. Region Värmland ska, i samverkan med andra, pröva nya vägar och öppna nya dörrar för ökad delaktighet.

Även ett aktivt arbete för att öka både det digitala och fysiska kulturutbudet är nödvändigt för att nå ut till olika målgrupper och främja ett brett och inkluderande kulturliv. Detta är en bred samhällsfråga, där bland annat kultursektorn och folkbildningen bidrar, och där samverkan mellan olika politikområden är viktig.

Kulturens roll inom beredskap

Kultur spelar en avgörande roll för samhällets motståndskraft, både i vardag och i kris. Erfarenheter från pandemin och kriget i Ukraina visar hur kulturen stärker försvarsvilja, civil beredskap och sammanhållning. I tider av krig, klimatkris och global instabilitet blir behovet av planering och beredskap tydligt – inte minst för att skydda kulturarv och kulturmiljöer. Även risken att kulturen används för propaganda behöver beaktas. Kulturen är en motkraft som också främjar källkritik, reflektioner och demokratiska värderingar vilket är särskilt viktigt när olika former av informationspåverkan ökar.

Kulturens förmåga att visualisera komplexa samhällsutmaningar kan väcka engagemang och leda till handling – och bidra till psykologisk motståndskraft genom att skapa mening och gemenskap. Att kunna föreställa sig en hållbar framtid är avgörande för att människor ska känna hopp och vilja att agera.

Region Värmland har en viktig roll att både planera för att möta en kris och att agera för att krisen inte ska inträffa.

Stad, land, landsbygder

Värmland är ett stort län med många kommuner, långa avstånd och med såväl större städer som mindre samhällen och landsbygder. Det ger särskilda förutsättningar för att uppnå målen om kultur i hela länet och allas möjlighet till delaktighet. Kunskap om villkor och behov är viktigt och att agera för att möjliggöra och utveckla. En

regional överblick och stärkt regional samverkan är verktyg för att möta länets behov och Region Värmland har ett särskilt ansvar att driva detta tillsammans med andra aktörer i länet.

Kulturens betydelse för platsens identitet och utveckling gör att det både behöver finnas kultur i hela Värmland, men också att det går att nå och få tillgång till den kultur som finns på olika platser. Region Värmland ska särskilt beakta de mindre kommunernas behov och verka för att stärka deras roll i möjliggörandet av kulturell verksamhet.

Ekonomiska utmaningar

Stora delar av kulturen och den kulturella infrastrukturen förutsätter offentligt stöd. Demografisk utveckling, förändrat världsläge och klimatförändringar som gör att trycket på den offentliga ekonomin ökar innebär därför stora utmaningar för kultursektorn. Kulturens begränsade möjligheter att effektiviseras gör att det finns få sätt att minska kostnader, så osissheten angående ekonomiska förutsättningar på lång sikt är påtaglig.

Ett försämrat ekonomiskt läge kan hota kulturens bredd och kvalitet. På sikt även den grundlagsskyddade rätten till kulturell välfärd⁴. Behovet av en stabil och utbyggd kulturell infrastruktur kvarstår och den offentliga finansieringen kommer inte att kunna ersättas med andra lösningar på något enkelt sätt inom överskådlig tid. Staten, regionerna och kommunerna behöver även fortsättningsvis ta ett stort ansvar.

⁴ Regeringsformen Kap 1 §2, "Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten."

Värmlands kulturpolitiska mål

Målen bygger på övertygelsen att ett levande och tillgängligt kulturliv är avgörande för att skapa ett hållbart samhälle där alla kan delta, skapa och utvecklas. Genom att främja konstnärlig frihet, kulturens egenvärde och människors möjligheter till delaktighet och skapande, bidrar kulturpolitiken till ett rikare liv för både individer och samhälle.

1. Ett dynamiskt och obundet konst- och kulturliv

Ett obundet konst- och kulturliv är en förutsättning för yttrandefrihet, demokrati och samhällsutveckling. Genom att värna den konstnärliga friheten och kulturens egenvärde skapas utrymme för kreativitet och perspektiv som berikar samhället. Med stark kulturell infrastruktur, förbättrade villkor för kulturskapare och samverkan mellan politikområden kan Värmland bygga ett dynamiskt kulturliv av lokal och nationell relevans.

Värmland prioriterar

Nedanstående områden har tagits fram i bred samverkan. Det är områden där politik, region, kommuner, civilsamhälle och kulturliv alla spelar en central roll, för att skapa rörelse i riktning mot målet.

- Stärka professionella kulturskapares villkor
- Skapa fler mötesplatser och främja nätverk för erfarenhetsutbyten och samverkan
- Stärka konstområden med svag infrastruktur, som spelkultur, musik och cirkus
- Stötta kulturskapare med rådgivning och vägledning för finansiering
- Möjliggöra tillgång till både ekonomiskt och annat stöd, inklusive fria medel och alternativa källor som filantropi och stiftelser
- Främja talangutveckling, utbildning och fortbildning för återväxt och kompetensförsörjning
- Främja samverkan mellan kulturskapare och andra samhällssektorer, som näringsliv, föreningsliv, akademi och offentliga aktörer
- Värna den konstnärliga friheten och principen om armlängds avstånd
- Främja internationalisering och utbyten över gränser

Aspekter och perspektiv på målet

Konstnärlig frihet och kulturens egenvärde

Den konstnärliga friheten är en omistlig del av yttrandefriheten och en grundbult i demokratin. Genom grundlag⁵ garanteras ett fritt konstnärligt skapande som kan utmana, kritisera och provocera. Kulturpolitiken ska värna kulturens egenvärde, dess förmåga att skapa mening och insikter, och principen om "armlängds avstånd" – där politiken beslutar om ramar men inte styr innehållet. Det är viktigt att regler och riktlinjer för det offentliga stödet till kulturen ger långsiktig

hållbarhet för den konstnärliga friheten. Kulturpolitiken ska slå vakt om och säkerställa kulturskapares oberoende och kulturens obundna kraft.

Kulturskaparnas villkor

Ett levande kulturliv kräver goda villkor för kulturskapare – med avtalsenliga ersättningar, utvecklingsmöjligheter och trygghet. De professionella kulturskaparna är med sin utbildningsbakgrund, erfarenhet och kompetens en förutsättning för utveckling av de regionala kulturverksamheterna och kulturlivet i stort. Mångfalden av konstnärliga uttryck förutsätter att

⁵ Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) och Regeringsformen (RF).

det finns både vitala kulturinstitutioner med fast anställd personal och fria utövare som verkar inom och utanför institutionernas ramar.

Att skapa bättre förutsättningar för konstnärligt skapande i hela landet är en gemensam uppgift där statliga, regionala och lokala mål möts. För att fler ska kunna leva på sitt skapande krävs nya vägar till en bredare arbetsmarknad, med hänsyn till olika konststarters villkor. Kulturskapare behöver ges förutsättningar för kompetensutveckling, nätverkande och etablering. Breddad rekrytering till konstnärliga utbildningar samt utveckling av mentorskap är viktiga insatser.

Det är också angeläget att stärka kunskapen om digitaliseringens utmaningar, som frågor kring upphovsrätt och AI.

Kulturskapares yttrandefrihet är särskilt viktig att bevaka i tider av ökad polarisering då hot och hat kan leda till både självensurering och att konstnärer väljer att avsluta sin verksamhet.

Kulturella och kreativa branscher

De kulturella och kreativa branscherna (KKB) består av en mängd olika verksamheter som bygger på kulturella uttryck, konstnärliga värden och kreativitet, där respekt för kulturens egenvärde är en grundförutsättning. Sektorn bidrar till regional tillväxt och stärker både arbetsmarknad och regionens varumärke. Ett exempel är spelindustrin, som förädlar och tillgängliggör konstnärliga och kulturella uttryck och som är beroende av att det finns musiker, dramatiker, manusförfattare med flera, för att skapa innehållet i spelen.

I insatsplanen för kulturella och kreativa branscher 2027–2031 tydliggörs Region Värmlands arbete. Planen lyfter att vidareutveckling inom området förutsätter tvärssektoriell samverkan mellan kultur- och näringslivsaktörer för att skapa ett livskraftigt ekosystem för kulturella och kreativa branscher i hela Värmland.

En stark kulturell infrastruktur

Ett rikt kulturliv med museer, scener, bibliotek och andra kulturinstitutioner förutsätter samverkan mellan kommunala, regionala och statliga aktörer. Det offentliga stödet är avgörande för konstformer som inte kan bära sig kommersiellt och för att säkra mångfald och kvalitet i hela länet. Förnyelse och utveckling inom kulturlivet kräver flexibilitet och stöd för både professionella kulturskapare och eldsjälar. En stark infrastruktur

bygger också på att fria utövare får förutsättningar att verka med Värmland som bas.

Spelkulturen är exempel på ett område som visserligen engagerar flera aktörer i Värmland idag, men där infrastrukturen behöver stärkas, och där samordning och ansvarsfördelning behöver utredas för fortsatt utveckling. Även kunskap och kompetens kring cirkusens aktörer och förutsättningar behöver öka hos arrangörer och bidragsgivare. Musikområdet är ytterligare ett område med behov av stärkt infrastruktur.

Kompetensförsörjning

En hållbar kompetensförsörjning inom kulturområdet kräver insatser längs hela kedjan – från tidig talangutveckling, till stöd för yrkesverksamma. Det handlar om att skapa goda förutsättningar för utbildning, återväxt och livslångt lärande, samt att erbjuda stöd och vägledning för kulturskapare i olika faser av sina karriärer. Genom lotsfunktioner, rådgivning och hjälp att hitta finansiering kan fler ta steget vidare och etablera sig inom sitt konst- eller kulturområde.

Region Värmlands ansvar:

- Region Värmland ska strategiskt bevaka konstnärers villkor och vid behov sprida kunskap, initiera utvecklingsarbeten och samverka för att stärka konstnärers villkor och konstnärlig frihet
- Region Värmland ska fördela statligt stöd till regional kulturverksamhet (genom kultursamverkansmodellen)
- Region Värmland ska genom egna bidrag och genom att lotsa till annan finansiering, ge förutsättningar för kulturskapare att leva och verka med Värmland som bas
- Region Värmland ska säkerställa konstnärlig frihet i sin egen bidragsgivning och främjandeverksamhet, samt verka för att sprida kunskap om principen
- Region Värmland ska verka för kompetensförsörjning inom kulturområdet och möjligheter att utvecklas och utbildas som konstnär i Värmland
- Region Värmland har en viktig roll att stärka samverkan mellan olika delar av kulturlivet i Värmland
- Region Värmland ska stimulera utbyten och samarbeten med internationella parter för att stärka lärande och främja kulturell mångfald, konstnärlig frihet och innovation

2. Allas möjlighet till eget skapande och deltagande i kulturlivet

I Sverige är alla människors rätt till kultur grundlagsskyddad. Alla som lever och verkar i Värmland ska ha möjlighet att under hela livet möta, uppleva och skapa kultur. Till grund för det kulturpolitiska arbetet ligger respekten för alla människors lika värde, strävan efter jämlikhet och jämställdhet samt vikten av att all offentlig verksamhet ska motverka diskriminering av människor. Dessa principer är inte knutna till ett enskilt mål utan genomsyrar hela kulturplanen och utgör en grund för samtliga mål och insatser inom det värmländska kulturlivet.

Värmland prioriterar

Nedanstående områden har tagits fram i bred samverkan. Det är områden där politik, region, kommuner, civilsamhälle och kulturliv alla spelar en central roll, för att skapa rörelse i riktning mot målet.

- Verka för en jämställd och jämlik tillgång till kultur oavsett var man bor, med särskilt fokus på barn och unga
- Skapa förutsättningar för fler att delta aktivt i kulturlivet
- Lyfta kulturens roll i skolan som en del av barns och ungas lärande och utveckling
- Främja barn och ungas eget inflytande och möjlighet till delaktighet i kulturlivet
- Stötta arrangörer med kunskap och resurser för att öka tillgängligheten till kultur
- Verka för ett inkluderande och representativt kulturutbud
- Öka kunskapen om digitaliseringens möjligheter för ökad delaktighet

Aspekter och perspektiv på målet

Främja likvärdig delaktighet⁶

Tillgängligt kulturliv oavsett funktionsförmåga

Alla ska kunna delta i kulturlivet, utvecklas och använda sin kreativa förmåga och ta del av kulturupplevelser på lika villkor och oavsett funktionsförmåga. Universell utformning – att skapa lösningar som fungerar för så många som möjligt – minskar hindren för de flesta. Men också att anpassa utbud till olika målgruppers speciella behov och tillgången till kollektivtrafik. Kulturskapare med funktionsnedsättningar behöver ges möjligheter att anställas och anlitas.

För kulturverksamheter med statsbidrag gäller särskilda krav på tillgänglighet från Kulturrådet.

Nationella minoriteters och urfolket samernas kultur och kulturarv⁷

Människor ska kunna uttrycka sig, skapa och sprida verk på sitt eget språk. De nationella minoriteterna och urfolket samernas rättigheter och möjligheter ska värnas, det egna språket och kulturen ska skyddas och främjas. Offentligt finansierade insatser bör ha ett långsiktigt perspektiv och utformas i samspel med de nationella minoriteternas och urfolket samernas företrädare.

Jämställdhet och HBTQI i kulturlivet

Ett jämställt kulturliv bidrar till rättvisa, kvalitet och mångfald då fler erfarenheter, berättelser och kompetenser tas tillvara. Konst och kultur spelar också en viktig roll att belysa jämställdheten i samhället genom sin förmåga att gestalta perspektiv och påverka attityder.

Ett aktivt arbete med HBTQI-frågor kan bidra till att fler känner sig välkomna att ta del av och

⁶ Läs mer på [Region Värmlands webb](#) eller hos [Diskrimineringsombudsmannen](#)

⁷ [Regeringen.se](#)

skapa kultur, oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck.

Integration och mångfald

Kultur spelar en viktig roll för integration och social sammanhållning. Att olika kompetenser och erfarenheter tillvaratas och speglas främjar innovation och demokrati.

Det offentligt finansierade kulturlivet ska vara inkluderande gentemot publik och besökare samt när det gäller vilka som anställs och engageras i verksamheterna. Biblioteken har en viktig roll både som mötesplats och för att främja kultur och litteratur på andra språk än svenska.

Kultur genom hela livet

Oavsett ålder har alla samma rätt att ta del av och skapa kultur. Kultur kan stärka livskvaliteten, motverka ensamhet och främja hälsa. Alla äldre, oavsett boendeform, funktionsförmåga eller bakgrund, ska ges förutsättningar att ta del av ett levande kulturliv. Kultur för och med äldre ska präglas av respekt, mångfald och inflytande.

Kulturområdets ideella engagemang

Amatörkulturen och ideella arrangörer bidrar till kulturens tillgänglighet. Ideella verksamheter stärker både utbud, möjlighet till delaktighet, kulturens närvaro på olika platser samt talangutveckling.

Ett starkt lokalt engagemang, tillsammans med offentlig finansiering och samverkan med bland andra studieförbund och bibliotek, är avgörande för möjligheterna att behålla och utveckla ett brett utbud av kulturaktiviteter och kulturella besöksmål, som hembygdsgårdar och museer, i länets alla delar.

Kultur, hälsa och folkhälsa

Kultur är viktigt för livskvalitet, folkhälsa och social hållbarhet. Forskning visar att kulturupplevelser och eget skapande främjar hälsa, stärker känslan av mening och sammanhang samt kan minska ohälsa och vårdbehov⁸. Hälsan i Värmland är i vissa avseenden sämre än i riket⁹. Kulturlivet kan på ett ännu mer framträdande sätt än idag bidra till fysiskt, psykiskt och socialt

välbefinnande och en förbättrad folkhälsa i alla åldersgrupper.

Kultur kan även bidra till en mer personcentrerad och hälsofrämjande vård. Ett strukturerat arbete med kultur och hälsa – både förebyggande, behandlande och rehabiliterande – kan möta framtida utmaningar i Värmland.

Region Värmland och kommunerna har en nyckelroll i att skapa förutsättningar och tillgänglighet, både när det gäller kulturella aktiviteter och hälsa, samt konstens och kulturens roll inom omsorgen och på sjukhus och vårdinrättningar. Samverkan mellan kultursektorn, vården och civilsamhället samt satsningar på forskning och metodutveckling är centralt för utvecklingen framåt.

Digital delaktighet

Digital kompetens är avgörande för att alla ska kunna ta del av kultur och samhällsinformation.

Att öka den digitala delaktigheten är en bred samhällsfråga där många aktörer bidrar. Biblioteken har en särskilt viktig roll. En ökad samverkan mellan olika politikområden krävs för fortsatt utveckling.

Region Värmlands ansvar:

- Region Värmland ska strategiskt bevaka aspekter av betydelse för allas möjlighet till delaktighet i kulturlivet och genomföra kunskapshöjande insatser, bidra till att undanröja hinder, initiera utvecklingsinsatser och samverkan för ökad delaktighet
- Region Värmlands bidragsgivning ska främja allas möjlighet att delta, med fokus på barn och unga
- Region Värmland ska stötta och samverka med kommuner för att öka allas möjlighet till deltagande och eget skapande
- Region Värmland ska stötta och samverka med civilsamhällets aktörer för att skapa bredd och variation inom kulturlivet som ökar möjligheten för alla att delta
- Region Värmland ska särskilt vidareutveckla vägar för barn och ungas inflytande och delaktighet för att nå planens mål

⁸ Fancourt, Daisy & Finn, Saoirse (2019). What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2019 (Health Evidence Network (HEN) synthesis report 67).

⁹ [Regionfakta](#)

Barns och ungas rätt till kultur

Barn och unga står i fokus för offentligt finansierad kultur. Att i unga år få använda och utveckla sin kreativitet inom en mångfald av uttrycksformer bidrar bland annat till att utveckla engagemang och förmågor för att delta i och bidra till det demokratiska samhället. Barns och ungas egen delaktighet och intressen ska beaktas när verksamhet utvecklas.

Kulturverksamhet för, med och av barn och unga

De regionala kulturverksamheterna och det fria kulturlivet har en omfattande verksamhet riktad till barn och unga. Kommunerna ansvarar för tillgång till kultur både på fritiden och i skolan. Trygga och inkluderande mötesplatser samt ekonomiskt stöd till ungas eget skapande är också viktiga delar i den kulturella infrastrukturen.

För att säkerställa alla barns och ungas rätt till kultur krävs samverkan mellan aktörer som möter barn och unga. Region Värmland främjar samverkan inom kultursamverkansmodellen, men även mellan olika kommunala verksamheter och det fria kulturlivet, bland annat genom utbudsdagar och andra mötesplatser.

Ung Kultur Möts (UKM) drivs av Studieförbundet, på uppdrag av Region Värmland, och skapar mötesplatser där unga mellan 13 och 25 år kan uttrycka sig konstnärligt inför publik. Många ungdomar fortsätter sitt skapande i vuxen ålder, ibland professionellt. UKM skapas för, av och med unga och är en arena för ungas inflytande, där erfarenheten att själva arrangera är en lika viktig del som det kulturella skapandet.

Kulturskjuts – flernivåsamverkan mellan stat, region och kommun

En av kulturpolitikens främsta uppgifter är att bidra till likvärdighet och erbjuda alla barn och unga en mångfald av kulturella upplevelser och eget skapande. Insatser görs på flera nivåer och skolan har en central roll för att möjliggöra deltagande i kulturlivet oavsett bakgrund och förutsättningar. 2025 införde Region Värmland Kulturskjuts – ett subventionssystem och stöd för barns och ungas kultur. Subventionen avser professionell kultur och kan användas i förskola, skola, gymnasium och på fritiden, som komplement till kommunens egen insats och statliga stöd riktade enbart till skolan¹⁰. Kulturskjuts ska också stötta med nätverk och samarbetsmöjligheter för kommunernas

samordnare och pedagoger samt stärka de som arbetar med kultur för barn och unga.

Kulturskjuts innebär en starkare samverkan mellan regionen och kommunerna, och bidrar även till arbetstillfällen för Värmlands professionella kulturaktörer. För att nå barn och unga med funktionsnedsättning riktas inom Kulturskjuts ytterligare subventioner till målgruppen.

Region Värmland erbjuder olika former av stöd och ett professionellt utbud genom Kulturpoolen.

För att ta del av Kulturskjuts ska kommunen beskriva sitt långsiktiga arbete för barns och ungas rätt till kultur i en politiskt antagen barnkulturplan eller motsvarande. På så sätt blir Kulturskjuts ett gemensamt åtagande för en ökad och jämlik tillgång till kultur för alla barn i länet. Avsikten är att Kulturskjuts ska vidareutvecklas och stärkas för ökat gemensamt ansvarstagande för barns och ungas rätt till kultur.

Kulturskolan

Kulturskolorna utvecklar ungas kreativitet, skaparförmåga och ger en meningsfull fritid. De nämns ofta av barn och unga själva som en viktig del i deras kulturutövande, men där kommungränser och avstånd lyfts som hinder. Möjligheten för kulturskolor att tillgodose barns och ungas rätt till kultur oavsett bostadsort bör stärkas. Som ett led i det arbetet driver kommunerna i Värmland nu ett utvecklingsarbete för samverkan.

Region Värmland är en resurs för kommunerna när det gäller kulturskolans utveckling.

Annan kulturverksamhet för, med och av barn och unga

Utöver kulturskolan finns fler möjligheter för skapande, exempelvis genom folkbiblioteken, studieförbunden, dansstudior och teaterverksamheter. Region Värmland bidrar till att stärka konst- och kulturpedagogisk kunskap och erbjuder kompetensutveckling inom barnrättsbaserat arbete. Stöd till ungas initiativ inom bland annat arrangörskap och nya konst- och

¹⁰ Skapande skola

kulturformer såsom spel är också viktigt. Region Värmland erbjuder stöd till ungas konstnärliga utforskande genom Ungdomspengar¹¹ och främjar talangutveckling. Kommuner och regionala kulturverksamheter anställer även feriearbetande ungdomar inom kultursektorn med stöd av Region Värmland.

Dialoger med barn och unga

Barn och unga i Värmland har en stark vilja att ta del av kulturaktiviteter och att själva vara med och påverka kulturlivet. De vill skapa, uppträda, spela, skriva och uppleva mer. Dock finns stora skillnader i möjligheter beroende på ekonomi, kommunikationer och tillgång till aktiviteter. Detta framkommer ur dialoger som genomförts med barn och unga i Värmland.

De yngre barnen lyfter bland annat spel som en aktivitet de gärna ägnar sig åt. Många vill också se mer teater där de bor. Både yngre och äldre barn pekar på att bristen på kollektivtrafik, särskilt efter skoltid, begränsar deras möjlighet att delta i kulturaktiviteter. Behovet av fysiska mötesplatser

såsom replokaler, dansstudior och andra tillgängliga lokaler är centralt, särskilt för de äldre ungdomarna. Att skapa platser för informella möten och kreativa initiativ är ofta ett effektivt sätt att stötta ungas egna skapande. Ungdomarna ser sig inte enbart som konsumenter av kultur utan vill också vara medskapare.

Satsningar som möter praktiska behov, men också stärker ungas inflytande och breddar utbudet, leder till ett rikare kulturliv för alla invånare i Värmland.

Barn och ungas stora intresse för spel framkommer i dialoger både med barn och unga och med vuxna. Spelkultur är en unik konstform som involverar många olika uttryck. Spel engagerar många unga, där deltagarna interagerar i hög grad och är medskapare, ofta i en inkluderande miljö präglad av mångfald. Spelkunnighet och spelpedagogik är utvecklingsområden som tydligt kopplar an till många barns och ungdomars vardag och där Region Värmlands roll bör förtydligas.

Citat från dialoger med barn och unga:

“Jag tycker om att leva och finnas. Det är kul att kunna göra saker”.

“Jag tycker att det mesta inom kulturen ligger lite långt bort och kostar, vilket gör att alla inte kan delta i de saker man vill om man tex inte har en bil eller inte har råd med aktiviteten”.

“Att alla ska ha möjlighet att gå på kulturskolan. Jag har stått i kö i två år på piano. Att kunna gå på teater! Det vill jag göra men det finns bara i Säffle och Karlstad”.

“Alla böcker jag läser, dom påverkar och ger glädje hela dagarna. Man gläds med karaktären, gråter med den, känner med den”.

¹¹ [Ungdomspengar, Kulturbidrag Region Värmland](#)

3. God tillgång till ett brett kulturutbud av hög kvalitet i hela Värmland

Ett brett och tillgängligt kulturutbud av hög kvalitet är avgörande för ett levande Värmland, både i landsbygder och i tätort. För att fler ska få ta del av kulturella upplevelser som skapar gemenskap, stärker demokratin och höjer livskvaliteten, krävs satsningar på arrangörer, mötesplatser och civilsamhällets engagemang. Det handlar både om att kulturen ska finnas nära i människors vardag – och att det i länet som helhet ska finnas en mångfald av uttryck och inriktningar.

Värmland prioriterar

Nedanstående områden har tagits fram i bred samverkan. Det är områden där politik, region, kommuner, civilsamhälle och kulturliv alla spelar en central roll, för att skapa rörelse i riktning mot målet.

- Främja tillgång till kultur i landsbygder och mindre orter
- Samverka för att utveckla kommunikationer som ökar tillgängligheten till kultur i hela länet
- Utveckla rådgivande funktioner för vägar till finansiering
- Utveckla kulturell infrastruktur för långsiktig hållbarhet och tillgänglighet
- Stärka arrangörsstöd och främja arrangörsutveckling för att möjliggöra ett utbud i hela länet
- Utforska möjligheten att samnyttja befintliga lokaler och hitta nya lokaler som kan tillgängliggöras för kulturverksamhet

Aspekter och perspektiv på målet

Kultur i hela länet

Hela Värmland ska leva, både i landsbygder och i tätorter. De stora avstånden och befolkningsförändringar – med minskande befolkning och större andel äldre – är utmaningar för kulturens tillgänglighet. Skillnaderna i kulturvanor mellan Karlstad och mindre orter är stora och kultur behöver integreras i regional landsbygds-politik. Det fria musiklivet och de fria professionella grupperna spelar en viktig roll för att bredda utbudet av musik, teater, dans och cirkus i länet, särskilt för barn och unga, och inte minst i skolan. Det levande mötet är scenkonstens styrka. Ändå finns anledning att tillgängliggöra levande scenkonst via digitala kanaler, för att nå grupper som inte kan ta del på annat sätt.

Kommunerna tar ett stort ansvar för att det finns ett kulturutbud i hela Värmland, men regional samverkan kan utjämna skillnader och stärka jämlikare tillgång.

Arrangörer och mötesplatser

Kulturarenor som scener, biografer, teatrar och utställningslokaler utgör viktiga nav för kulturens

synlighet och tillgänglighet. Civilsamhället har en central roll i att skapa ett mångfacetterat och levande kulturliv i hela länet. Särskilt på mindre orter är bibliotek, studieförbund, föreningar och samlingslokaler avgörande för att möjliggöra kulturens närvaro. För att arrangörer ska kunna verka även utanför städerna krävs ändamålsenliga lokaler och långsiktigt stöd.

Kultur och folkbildning

Studieförbund och folkhögskolor har stor betydelse för att bredda intresset för kultur och möjliggöra eget skapande. Studieförbunden når människor och stärker tillgänglighet, mångfald, deltagarkultur och arrangörskap. De är en viktig kulturaktör och samarbetspart för det lokala kultur- och föreningslivet och för kommunernas arbete med kultur, fritid och bibliotek.

Folkhögskolornas utbildningar med konst- och kulturprofil bidrar till att utveckla länets kulturliv och motiverar unga kreativa människor att flytta till Värmland. De medverkar till höjd utbildningsnivå och ett ökat intresse för konst och kultur.

Gestaltad livsmiljö

Konst och kultur i offentliga miljöer är en viktig del av det breda kulturutbudet och har en avgörande roll inom politikområdet gestaltad livsmiljö.¹²

När arkitektur, konst och kulturarv integreras i människors vardag skapas möjligheter till dagliga, tillgängliga och meningsfulla kulturmöten – något som bör stärkas ytterligare.

Riksdagens politik för gestaltad livsmiljö lyfter fram att arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregat samhälle med omsorgsfullt gestaltade miljöer där alla människor ges förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma livsmiljön.

Tvårsektoriell samverkan är avgörande för att lyckas, särskilt genom att tydliggöra arkitekters och konstnärers roller i samhällsbyggandet. Inom regional och kommunal kulturpolitik är konsten i offentliga miljöer ett konkret ansvar och något som bidrar till kultur i hela länet.

Ruta: Region Värmlands ansvar:

- Region Värmland ska tillsammans med kommunerna och staten säkerställa en stabil och långsiktigt väl fungerande kulturell infrastruktur
- Region Värmland ska genom egen bidragsgivning och i samverkan med kommunerna stötta föreningar och arrangörer, ekonomiskt och på andra sätt, för att skapa förutsättningar för kultur i hela Värmland
- Region Värmland har ett särskilt ansvar att skapa forum för samverkan och erfarenhetsutbyte mellan lokala och regionala aktörer som kan bidra till ett stärkt utbud i hela länet
- Region Värmland ska bidra till att konst, kultur och arkitektur integreras i samhällsbyggandet

¹² Mer information finns på regeringen.se

Kulturpolitiken – ett delat ansvar

Det kulturpolitiska ansvaret delas mellan tre samhällsnivåer. Kommunerna står för basen, regionerna ansvarar främst för det professionella kulturlivet och för verksamheter med ett regionalt mervärde, och staten ansvarar för övergripande insatser och nationella kulturinstitutioner. Alla tre nivåerna svarar för bidragsgivning till kulturlivet. De har ofta ett delat finansieringsansvar för regionala kulturverksamheter.

Region Värmlands uppdrag och verksamhet

Region Värmland stöder kulturlivet genom ekonomiskt ansvar för egna och externa kulturverksamheter samt fördelning av statsbidrag inom samverkansmodellen. Regionen är en länk mellan statlig och kommunal kulturpolitik och arbetar med dialog, nätverk, omvärldsbevakning och informationsspridning. Dessutom driver Region Värmland egen kulturverksamhet; inom folkhögskolor, sjukhusbibliotek, arkiv och kulturavdelningen. Inom kulturavdelningen består verksamheten av: bild och form, regional biblioteksverksamhet, läs- och litteraturfrämjande, dans, film och hemslöjd samt strategiskt arbete med kultur för barn och unga. I avdelningen ingår också Mediecenter Värmland som erbjuder kommuner och föreningar i länet en omfattande mediebank samt konstenheten som ansvarar för konstnärlig gestaltning av Region Värmlands offentliga rum.

Vidare ska Region Värmland agera strategiskt för att kulturområden med svag infrastruktur ska kunna utvecklas. Det kan ske genom samverkan med andra aktörer, genom uppdrag till andra aktörer, omvärldsbevakning, analys och kompetenshöjande insatser.

Det finns behov av fördjupad samverkan mellan aktörer i länet. Region Värmland har, tillsammans

med kommunerna och staten, ett ansvar för att skapa forum för detta.

Samverkan mellan region och kommun

Värmlands kommuner har olika förutsättningar för kulturverksamhet, vilket ökar behovet av samverkan och erfarenhetsutbyte.

Kommunerna ansvarar för den största delen av offentligt finansierad kultur, medan regionala insatser stärker och kompletterar den kommunala kulturpolitiken. Strategisk samverkan mellan kommunerna och Region Värmland är därför avgörande för att utveckla kulturlivet i hela Värmland.

Förväntningar på statliga myndigheter och andra nationella aktörer

Regionen förväntar sig en fortsatt dialog med Kulturrådet kring samverkansmodellen samt riktade utvecklingsuppdrag och andra insatser. Statens roll i flernivåsamverkan för ett levande kulturliv i hela landet bör utvecklas tillsammans med regionerna, med mindre detaljreglering och mer inriktning mot ömsesidighet. Region Värmland ser behov av dialog och samverkan med Kulturrådet och andra myndigheter för kulturplanens implementering.

Kultursamverkansmodellen

Inom ramen för samverkansmodellen får regionerna fördela statsbidrag till regional kulturverksamhet. Fördelningen av statsbidraget ska bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås.

Statsbidraget ska främja en god tillgång för länets innevånare till sju områden:

- professionell teater-, dans- och musikverksamhet
- museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete
- biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet
- professionell bild- och formverksamhet
- regional enskild arkivverksamhet
- filmkulturell verksamhet
- främjande av hemslöjd

Nio kulturverksamheter i Värmland erhöll statsbidrag inom samverkansmodellen 2026:

- Wermland Opera
- Västanå Musik & Teater
- Riksteatern Värmland
- Värmlands Museum
- Rackstadmuseet
- Kristinehamns konstmuseum
- Föreningsarkivet i Värmland
- Värmlands Företagshistoria
- Region Värmland – Kulturavdelningen¹⁰

Villkor för verksamheter inom samverkansmodellen

Verksamheter som beviljas statsbidrag ska:

- utgå från de nationella målen för kulturpolitiken
- arbeta utifrån Region Värmlands kulturpolitiska mål, aspekter och prioriteringar så som de beskrivs i kulturplanen
- leva upp till de villkor som följer med statsbidrag och regionala verksamhetsbidrag, bland annat genom att ge avtalsenliga arvoden till kulturskapare
- verka utifrån den lagstiftning och de nationella mål och strategier som gäller inom områden som hållbarhet, tillgänglighet utifrån funktionsförmåga, integration, nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter, jämställdhet och HBTQI

¹⁰ Region Värmlands kulturavdelning bedriver främjande verksamhet inom professionell dansverksamhet, biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet, professionell bild- och form-verksamhet, filmkulturell verksamhet och främjande av hemslöjd.

Professionell teater-, dans- och musikverksamhet

Scenkonstområdet avser konstformer som framförs direkt inför en publik, bland annat teater, musikteater, dans, musik, cirkus, performance-konst och dockteater.

Att göra det möjligt att ta del av professionell scenkonst av hög kvalitet är en grundläggande uppgift för den regionala kulturpolitiken. Det gäller både regionalt producerad scenkonst och nationella och internationella gästspel och turnéer, av såväl offentligt finansierade verksamheter som fria grupper.

Viktiga förutsättningar för att länets invånare ska få ta del av professionell scenkonst i sina egna kommuner är det lokala, ofta ideella arrangörskapet, och att det finns en god tillgång till scener.

Inom samverkansmodellen prioriteras för scenkonstområdet; Wermland Opera, Västana Musik & Teater, Riksteatern Värmland och främjande verksamhet för dansområdet.

Wermland Opera

Genom sina opera- och musikaluppsättningar samt orkesterkonserter erbjuder Wermland Opera ett mångsidigt utbud av hög konstnärlig kvalitet inom musikens och musikteaterns område. Genom bred samverkan utgör operan ett viktigt nav i regionens kulturella infrastruktur.

Wermland Opera har byggt upp en framgångsrik verksamhet, som är angelägen för publik både från länet och tillresande. De möter publiken på operans egna scener samt på turné i länet, då med produktioner särskilt anpassade till mindre scener. Turnéerna spelar en nyckelroll för operans samarbete med civilsamhället, kommunerna och lokala arrangörer och dess möjligheter att nå ut till en bred publik i hela länet.

Operan har ett särskilt fokus på utbudet för barn och unga, och driver ett utvecklingsarbete inom området kultur och hälsa. Bland annat med fokus på ökad tillgänglighet för grupper med olika funktionsnedsättningar.

I många av sina uppsättningar samverkar operan med internationella regissörer, koreografer och produktionsteam som bidrar till kvalitet och konstnärlig förnyelse.

Under 2025 genomfördes en flytt av verkstäder, repetitionslokaler, administration, en mindre scen med mera från Spinneriet till nya lokaler på Tullholmen i Karlstad.

Operans grundfinansiering är en prioriterad fråga närmsta åren, då kostnadsutvecklingen i

samhället i kombination med låg uppräkningsgrad av stödet inom samverkansmodellen leder till stora svårigheter att långsiktigt upprätthålla produktionen i tillräcklig omfattning.

Västana Musik & Teater

Västana Musik & Teater har med stor framgång utvecklat sin egen form av musikteater med utgångspunkt i den skandinaviska folkkulturen. Berättandet står i centrum, musiken och dansen ges stor plats. Under 2023 ändrades namnet till Västana Musik & Teater för att markera att verksamheten breddas och att musiken utgör en egen gren.

Västana Musik & Teater bedriver en professionell verksamhet av hög kvalitet för en bred publik. Liksom Wermland Opera är teatern en angelägenhet för såväl regional som nationell och internationell publik. I uppdraget ingår att sträva efter att nå nya publikgrupper med särskilt fokus på verksamhet och föreställningar för barn och unga.

Den vinterbonade scenen i Berättarladan har skapat nya förutsättningar för en året runt-verksamhet och möjlighet att förnya och utveckla verksamheten och bredda utbudet. Musiken syns tydligt via bland annat Västana Jul och Västana Sessions och det ges även produktioner för barn och unga.

Västana Musik & Teater har en mycket hög grad av egenfinansiering. I praktiken innebär det att sommarföreställningen, med över 50 föreställningar, bär en stor del av verksamhetens ekonomi. Det är en sårbar konstruktion som starkt påverkar verksamhetens förutsättningar och frågan om teaterns finansiering måste fortsatt lyftas i dialog mellan stat, region och Sunne kommun.

Riksteatern Värmland

Riksteatern Värmland och de lokala teaterföreningarna har stor betydelse för tillgången till ett brett utbud av scenkonst, som inkluderar både teater, dans och cirkus, i hela länet. Genom det samlade arrangörsnätverket erbjuds scenkonstupplevelser och aktiviteter, såväl i tätort som i landsbygder.

Riksteatern Värmland verkar främjande och fungerar som initiativtagare och pådrivare för att stärka scenkonsten i hela länet. De fyller en viktig funktion för att möjliggöra scenkonstupplevelser för såväl vuxna som barn och unga och verkar för breddad publik och delaktighet. De utgör också ett stöd för länets fria grupper. Region Värmland och Riksteatern Värmland samverkar för att främja utbudet av scenkonst för barn och unga inom skola och fritidsverksamhet.

Riksteatern Värmland bidrar starkt till att scener och samlingslokaler hålls levande och ges bästa möjliga förutsättningar för fria scenkonstproducenter, vilket även bidrar till ett hållbart föreningsliv och skapande av arbetstillfällen.

Riksteatern Värmland har ett uppdrag att utveckla dans och cirkus och skapa förutsättningar för utövarna och för deras möten med publik.

Dans

Genom att stärka den professionella dansen och utveckla dess infrastruktur ges fler möjlighet att ta del av danskonst av hög kvalitet. Region Värmland verkar för ett varierat utbud av professionell dans för invånare i hela länet, med fokus på barn och unga. Genom att initiera utvecklingsprojekt och samverka med kommuner och andra aktörer arbetar regionen för att det ska finnas möjligheter att prova och upptäcka dansen som konstform, att utvecklas som dansare och att vara professionellt verksam som dansare med Värmland som bas. Till exempel genom pedagogiska projekt riktade mot skolan, genom talangsatsningar, mentorskap och residens samt turné- och arrangörstöd. Region Värmland stöttar även den kompetens inom kultur och hälsa som idag finns inom dansområdet i länet.

Viktiga aktörer för att utveckla dansen är Karlstads universitet, Riksteatern Värmland, fria professionella grupper, föreningsliv, kulturskolor och arrangörer, samt länets estetiska utbildningar.

Dansen är också ett viktigt inslag i verksamheten hos Wermland Opera och Västanå Musik & Teater.

Musik

För musiklivet, som i Värmland är stort med både professionella och amatörverksamheter, kan det regionala ansvarstagandet behöva stärkas.

Region Värmland stöttar idag Wermland Opera och Västanå Musik & Teater samt andra delar av området som inte kan utvecklas på marknadens villkor, med fokus på det professionella musiklivet och det ideella arrangörskapet. Sammantaget bidrar detta till att främja både kvalitet och ett brett utbud. Genom att stärka genrer som opera, folk- och världsmusik, jazz, visa, och kör- och kammarmusik, främjas både kvalitet och ett brett utbud. Andra viktiga aktörer är Musikhögskolan Ingesund, studieförbunden, kulturskolor och föreningslivet.

Det finns fortsatt behov att stärka musikområdet. Möjligheterna att skapa ett främjandeuppdrag för att stärka en grundläggande infrastruktur för området bör undersökas.

Museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete

Museer är en del av vårt kollektiva minne. De har i uppgift att synliggöra samhällets värderingar, olika grupper av människor och deras del i historien. De ska bidra till samhällsutvecklingen genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.

I samverkansmodellen avses framför allt länmuseernas verksamhet, där kulturarvs- och kulturmiljöfrågor har en självklar hemvist, liksom ofta också bild- och formkonst.

Museisektorn i sin helhet står inför stora framtida utmaningar inom områden som hantering och förvaring av samlingarna, förvaltning och utveckling av museibyggnader, förnyelse av utställningarna och satsningar på att öka den digitala tillgängligheten till kulturarvet.

Ytterst är det möjligheterna till framtida finansiering som är avgörande för att museerna ska kunna upprätthålla kompetens och tillgänglighet.

Det värmländska museilandskapet rymmer ett stort antal regelbundet öppna museer med olika inriktningar och huvudmän. Region Värmland prioriterar inom samverkansmodellen Värmlands Museum, med dess fyra filialer.

Värmlands Museum

Värmlands Museum är ett av Sveriges mest besökta länmuseer. Som regionalt museum förvaltar och förmedlar Värmlands Museum kunskap om kulturhistoria, värmländska kulturmiljöer och konst. Verksamheten är en resurs som stärker regional utveckling och den kulturella infrastrukturen i hela regionen.

Museet erbjuder utställningar, program och pedagogisk verksamhet. Barn och unga är en prioriterad grupp.

Genom ett omfattande programutbud, utformat i samverkan med bland annat föreningslivet, utgör museet en angelägen och öppen offentlig arena för samtal och debatt om samtidsfrågor.

Värmlands Museum är en för länet central aktör inom bild- och formområdet. Som regionalt museum tar museet ett särskilt ansvar för att förvalta och visa konst med anknytning till länet.

Museet bedriver verksamhet i hela länet, bland annat genom sitt kulturmiljöarbete och säsongsverksamheten vid de fyra besöksmålen Långban Gruv- och hyttby, Lesjöfors Museum, Torsby Finnskogscentrum och von Echstedtska gården.

För Värmlands museum är behovet av en lösning för hantering och förvaring av samlingarna

brådskanie och en process pågår tillsammans med stiftarna Region Värmland och Karlstads kommun. Befintligt magasin är för litet och det uppfyller inte heller kraven som ställs i den standard som finns för museimagasin.

Kulturmiljö

Kulturmiljö är den miljö som påverkats och formats av mänsklig aktivitet, till exempel bebyggelse och fornlämningar. Utifrån de nationella kulturmiljömålen ska arbetet på regional och kommunal nivå bidra till ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som kan utgöra en gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser.

Kulturmiljöperspektivet är inte ett ensidigt kulturpolitiskt ansvar utan tas tillvara inom samhällsplanerings-, naturvårds-, tillväxt- och miljöarbete. Kulturmiljöområdet samverkar också med politikområdet gestaltad livsmiljö, där arkitektur, form och design lyfts fram som betydelsefulla för utvecklingen av ett hållbart samhälle.

Forn- och kulturlandskapsvård i Värmland bidrar till ett hållbart landskap med en mängd miljöer av skiftande slag, huvudsakligen i landsbygder, till exempel riksintresseområden, kulturresevat och fornlämningsområden.

Värmlands museum spelar en viktig roll för kulturmiljöarbetet i länet. De har i dagsläget kompetenser som konservatorer, bebyggelseantikvarier och arkeologer, som till största delen är uppdragsfinansierade. Behov finns för fler anslagsfinansierade tjänster för strategiskt kulturmiljöarbete och kunskapsproduktion.

I det fortsatta arbetet behöver samspelet mellan nationell, regional och kommunal nivå utvecklas och samverkan mellan aktörer i länet stärkas. Ett gott exempel på kulturmiljöarbete i samverkan är projektet Finnskogen – vägen till världsarv.

Kulturarv

Hur kulturarven ska bevaras, användas och utvecklas är något som berör alla konst- och kulturområden. Kulturarvet är närvarande i hela länet och omfattar både materiella och immateriella uttryck som tillsammans bidrar till samhörighet, sammanhang, identitet och kunskap.

Ansvaret för att bevara, använda, utveckla och tillgängliggöra kulturarven delas av en rad lokala och regionala kulturverksamheter och organisationer. Kommunerna, länsstyrelsen, Karlstads universitet och Värmlands Museum har viktiga roller, liksom hembygdsrörelsen, arkiven, biblioteken och lokala museer.

Värmland utmärks av ett rikt kulturarv som bland annat knyter an till Finnskogens historia, folkmusik och dans, slöjd och hantverk, skogs- och brukskultur samt Väterns betydelse.

Kulturarvsarbetet behöver vara inkluderande och lyfta fram den mångfald av kulturarv som utmärker samhället idag.

Den digitala utvecklingen har öppnat nya möjligheter att tillgängliggöra, bevara och förvalta kulturarven. Vilket underlättar för forskning och gör det möjligt att nå ut till fler och nya målgrupper.

Biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet

Biblioteken verkar för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning, främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Det innebär att biblioteken arbetar med ett brett samhällsuppdrag utifrån flera stora utmaningar.

Biblioteksverksamheten regleras i bibliotekslagen (SFS 2013:801) som bland annat slår fast att det ska finnas en regional biblioteksverksamhet som verkar för kvalitet, samarbete och verksamhetsutveckling för de folkbibliotek som är verksamma i länet. Läs- och litteraturfrämjande är en självklar del av bibliotekens verksamhet. Läsförmåga är avgörande för människors möjligheter till lärande, delaktighet och demokratiskt deltagande. Litteraturfrämjande handlar om att stärka litteraturen som konstform.

Region Värmlands arbete för biblioteksverksamhet, läs- och litteraturfrämjande utgår från den regionala biblioteksplanen 2027–2031.

Biblioteksverksamhet – en demokratisk resurs

Region Värmland arbetar med att initiera gemensamma förändringsprocesser, främja erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling samt bistå bibliotek med rådgivning, inspiration och stöd i utvecklingsarbetet. Den regionala biblioteksverksamheten företräder också de värmländska bibliotekens perspektiv på det nationella planet.

Bibliotek Värmland är en interkommunal samverkansarena mellan länets 16 kommuner där Region Värmland, Karlstads universitetsbibliotek och sjukhusbiblioteken i Värmland är nära samarbetsparter.

Läsfrämjande

Region Värmlands arbete inom läsfrämjande utgår från principen att all kultur kan vara läsfrämjande om den väcker intresset för berättelser. En viktig

roll är att verka som samlande plattform för strategiska, långsiktiga och hållbara läsfrämjande insatser. Regionen initierar och driver tvärsektor- iella samarbeten med läsfrämjande som mål, till exempel för att främja små barns utveckling i samverkan med biblioteken, barnhälsovården och förskolan. Viktigt för kommande år är att vidare- utveckla modellen för att nå äldre barn och unga.

Genom att stödja olika kulturaktörer skapar Region Värmland fler vägar till berättande och bidrar till att väcka och stärka lusten till läsning.

Barn och unga är prioriterade i det läsfrämjande arbetet men insatser behöver göras för fler målgrupper.

Litteraturfrämjande

Region Värmland vill stärka den värmländska berättartraditionen genom att utveckla samarbetet med litteraturens olika aktörer: författare, förlag och litteraturföreningar, och genom talangutveckling och mentorskap. Insatser för barn och unga sker i samverkan med kommuner, till exempel bibliotek och skola.

Region Värmland ska fortsätta utveckla verksamheten för att stärka litteraturen som konstform och bidra till bättre förutsättningar för verkamma författare i länet.

Medie- och informationskunnigheten (MIK)

MIK beskriver förmågan att finna, analysera, kritiskt värdera och skapa innehåll i medier, oavsett om det handlar om text, foto, rörlig bild eller andra informationsbärare. Att stärka motståndskraften mot desinformation och propaganda är centralt för att slå vakt om det demokratiska samtalet och en del i arbetet med beredskap. Insatser krävs inom skola, bibliotek och kultursektorn, i samverkan med nationella aktörer som Mediemyndigheten och Kungliga biblioteket.

Professionell bild- och formverksamhet

Bild- och formkonsten rymmer bland annat måleri, grafik, fotografi, illustration, skulptur, arkitektur och design samt gränsöverskridande konstformer som ryms inom samtidskonsten. Inom området finns en mängd institutioner, organisationer och andra aktörer som på olika sätt främjar och utvecklar konstlivet. Att göra det möjligt för konstnärer och konstens arrangörer att vara verkamma, konst i offentlig miljö och gestaltade livsmiljöer ger förutsättningar för människor att skapa och ta del av bild och form. Arkitektur, form och design bidrar

till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle i linje med den nationella politiken för gestaltad livsmiljö.

Inom samverkansmodellen prioriterar Region Värmland för bild- och formområdet Rackstad- museet, Kristinehamns konstmuseum och främjande bild- och formverksamhet.

Rackstadmuseet

Rackstadmuseet är en unik mötesplats där kulturarv och samtidskonst samspekar i en levande och inkluderande miljö. Museet förvaltar och presenterar ett betydelsefullt kulturarv med rötter i Rackstadkolonin – en av Sveriges mest särpräglade konstnärsmiljöer – och erbjuder samtidigt en dynamisk plattform för samtida konstnärer och konsthantverkare.

Museet är en plats där flera generationer möts för att uppleva och utöva konst och kultur. Byggnader och trädgård spelar en stor roll för helhetskänslan och för museet som kulturarvs- plats. Sedan museet blev en del av samverkans- modellen 2022 har arbetet med att utveckla verksamheten för barn och unga intensifierats.

Genom en kombination av permanenta och tillfälliga utställningar och ett omfattande program av föreläsningar, konserter och workshops, skapar museet en tillgänglig och mångsidig plattform för konst- och kulturupplevelser med relevans för hela Värmland året om.

Kristinehamns konstmuseum

Kristinehamns konstmuseum är en central aktör för modern och samtida konst i Värmland som arbetar med att visa konstnärskap från den aktuella konstscenen med såväl regionala som nationella och internationella konstnärer.

Genom ett utställningsprogram med både bredd och spets strävar museet efter att nå olika målgrupper för att öka och fördjupa intresset för bild- och formkonst. Museet har också en omfat- tande programverksamhet med bland annat föredrag, workshops och kurser. Arbetet med att tillgängliggöra konsten för en bredare allmänhet, i kombination med hög professionell kvalitet, gör det till en verksamhet av särskild relevans.

Kristinehamns konstmuseums har en stor konstsamling med fokus på verk skapade av konstnärer med anknytning till regionen som bevarar ett kulturarv och stärker den lokala identiteten och den konstnärliga infrastrukturen.

Museet har ett tydligt barn- och ungdomsfokus och arbetar aktivt med konstpedagogiska insatser som stärker barns och ungas kreativitet och delaktighet. Genom skapande verksamhet och

riktade program till skolan bidrar konstmuseet till att bygga framtidens kulturkonsumenter och kulturutövare.

Främjande av bild- och formkonst

Region Värmland arbetar för att stärka förutsättningar för samtidskonsten i utställningsverksamhet, offentlig konst och konstprojekt i hela Värmland. Genom att stärka infrastrukturen för professionella konstnärer och andra aktörer, verka för avtalsenliga villkor och främja konstnärlig frihet vill Region Värmland bidra till rikt utbud av samtidskonst som ger fler möjlighet att skapa och ta del av konst av hög kvalitet. Samverkan och utbyte inom området, på lokal, nationell och internationell nivå, skapar möjligheter till erfarenhetsutbyte och utveckling. Region Värmland avser att utveckla arbetet för barn och unga under kommande år.

Regional enskild arkivverksamhet

Arkiven ger en bild av hur samhället utvecklas och kunskap om historiska skeenden och livsvillkor genom tiderna. De bidrar till det demokratiska samhällets beständighet och utveckling.

Angelägna utvecklingsfrågor för arkiven är tillgängliggörandet gentemot olika målgrupper, inte minst genom digitalisering och e-arkiv. Ett annat är hur digitaliseringen ska kunna finansieras, exempelvis digitaliseringen av material som på sikt riskerar att bli omöjligt att bevara, som vhs-kassetter, ljudband, film och digitalfoto.

Genom Arkivcentrum Värmland, ett samarbete mellan Värmlandsarkiv, Karlstad kommunarkiv, Föreningsarkivet i Värmland och Värmlands Företagshistoria, har arkiven skapat goda förutsättningar både för publik programverksamhet för alla åldrar och för den som vill studera Värmlands historia ur flera perspektiv, på en enda plats. Det gör arkiven till en viktig resurs för studenter och forskare och för andra som vill studera arkivhandlingar. De enskilda, föreningsdrivna arkiven bidrar till att säkerställa att det offentliga materialet i arkiven kompletteras med en dokumentation av förenings- och näringslivet. Genom att vara medlemsorganisationer bidrar de till ett brett engagemang i kulturarvs- och arkivfrågorna.

Arkiven står inför flera utmaningar, bland annat när det gäller långsiktigt ekonomiska förutsättningar. Allt fler ägarlösa arkiv, där förvaring och tillgängliggörande inte kan finansieras av medlemsavgifter eller andra intäkter är ett bekymmer.

Värmlands Företagshistoria

Värmlands Företagshistoria säkerställer att näringslivets historia tas tillvara. De främjar historiskt och ekonomiskt inriktad forskning genom förvaring, vård och tillgängliggörande av information från företag och andra organisationer i Värmlands län, utanför folkrörelsesektorn. De verkar också för att öka intresset för näringslivets arkivfrågor.

En målsättning är att stimulera ett ökat och breddat användande av föreningens arkivbestånd bland företag, allmänhet och organisationer.

Föreningsarkivet i Värmland

Föreningsarkivet i Värmland är en vital resurs för civilsamhället och kommunerna. Arkivet samlar in, bevarar, vårdar och tillgängliggör arkivinformation från alla tänkbara grenar av organisationslivet. Arkivet främjar forskning om föreningslivets viktiga roll för samhällsutvecklingen och demokratin.

I dagsläget förvarar Föreningsarkivet cirka 7 500 arkiv från hela länet. Genom Enskilda e-arkivet (EEA) tar de emot digitalt född, alternativt digitaliserad, information för långtidsbevarande och tillgängliggörande.

Filmkulturell verksamhet

Rörlig bild spelar en allt större roll i samhället. Den digitala utvecklingen har både stärkt möjligheterna till eget skapande och komplicerat frågor om rättigheter och spridning.

Region Värmland arbetar med produktionsstöd, talangutveckling, biograf och visningsstöd samt att främja filmverksamhet för barn och unga. Att värna det regionala filmarvet för framtida generationer är en del av uppdraget.

I det regionala främjandearbetet är det centralt att ge förutsättningar för regionens filmskapare att producera film, där målet är en obunden och konstnärlig filmproduktion, i samarbete med produktionsbolag, akademi och ideell sektor. Region Värmland verkar också för att värmländska filmer ska nå en publik, regionalt, nationellt och internationellt.

Biografer är viktiga kulturella mötesplatser och Region Värmland bidrar till att skapa förutsättningar för hållbara biografer.

Den regionala filmverksamheten är ett stöd i arbetet med MIK. Barn och unga ska skapa, se och samtala om film. Region Värmland stöttar även kommunerna i deras uppdrag med skolbio och skapande verksamhet.

Främjande av hemslöjd

Hemslöjd är hållbarhet i praktiken där slöjdens problemlösande natur lägger en bas för innovativt tänkande och praktisk genomförande. Slöjdens kvaliteter och formspråk tillvaratas och utvecklas genom nära material och traditionella tekniker.

Inom hemslöjden möts ett kulturarvs-, närings- och kunskapsperspektiv med såväl amatörer som professionella aktörer. Slöjd och hantverk utövas i alla åldrar och är ett medel till kunskap, bildning och social hållbarhet.

Region Värmland verkar för att främja slöjd för professionella, inom föreningsliv och för barn och unga. En viktig del är att bidra till att skapa goda

förutsättningar för professionella genom att stärka företagandet och samverka med näringslivs- och företagsstödjande verksamheter. För att främja slöjden på regional nivå, och för barn och unga samarbetar Region Värmland med bland annat föreningsliv, bibliotek, och andra kommunala verksamheter.

Slöjdens gränsöverskridande karaktär är en styrka som Region Värmland ska förvalta genom att lyfta slöjdens betydelse inom olika områden. Men det finns också särdrag jämfört med andra konstområden, till exempel i utbildningsvägar och graden av professionalisering, där Region Värmland har en viktig roll för att detta inte ska bli hindrande för förutsättningarna att verka.

Genomförande och uppföljning

Samverkan är avgörande för kulturplanens framgång. Region Värmland utvecklar dialoger med kommuner, civilsamhälle och nationella aktörer, samt följer upp statsbidrag och överenskommelser. Fokus ligger på gemensamma mål, erfarenhetsutbyte och kontinuerlig utvärdering.

Region Värmlands insatser för att nå målen planeras och konkretiseras i verksamhetsplaner och budget.

Kulturplanens mål följs upp i en årlig rapport som följer utvecklingen över tid och sammanställer statistik om statsbidrag och regionala verksamhetsbidrag, projekt- och arrangemangsbidrag, statistik från kulturdatabasen, biblioteken och studieförbunden samt kvalitativa beskrivningar. Rapporten går att läsa på Region Värmlands webb.

Så togs kulturplanen fram

Planen har tagits fram i samverkan med kommuner, kulturverksamheter, kulturskapare och civilsamhället samt har remissbehandlats. Underlag från dialoger har bidragit till att utkristallisera prioriterade behov för att sträva mot målen och Region Värmlands ansvar. Syftet med planen är att tydliggöra Region Värmlands syn på kulturpolitik och ange en viljeriktning för det fortsatta arbetet. Den ska inspirera till dialog och samverkan.

Dialogmöten hösten 2024 och våren 2025

- Verksamheter inom kultursamverkansmodellen, 8 oktober 2024
- Funktionsrätt Värmland, 21 oktober 2024
- Värmlands kulturskaparråd, 27 november 2024 och 23 januari 2025
- Värmlandsrådet – Kultur- och bildningsforum, 28 november 2024
- Bibliotek Värmlands styrgrupp, 4 december 2024
- Kulturstrategiskt samråd – kommunernas kulturchefer, 6 december 2024 och 8 januari 2025
- Innovationsstödsystemet – kulturella kreativa branscher, 17 januari 2025
- Rådet för idéburen sektor, 31 januari 2025
- Region Värmlands kultur- och bildningsnämnd, 4 mars 2025
- Företrädare för nationella minoriteter och urfolket samerna, 17 mars 2025

Öppna dialogmöten i sex kommuner

- Torsby bibliotek 17 oktober 2024
- Kristinehamns bibliotek 5 november 2024
- Hagfors bibliotek 11 november 2024
- Säffle Medborgarhuset 14 november 2024
- Karlstad stadsbibliotek 22 januari 2025
- Arvika bibliotek 28 januari 2025

Dialoger med barn och unga

- Barn 6–12 år via folkbiblioteken i elva kommuner, vintern 2024/2025
- Ungdomar 13–25 år via Ung Kultur Möts/Studiefremjandet, våren 2025